

Sacerea lumii

Origini

Se crede că în ziua de Sf. Ion s-a făcut lumea (Mușlea-Bîrlea, p. 349). ♦ Marți s-a făcut lumea (Niculiță-Voronca, II, p.81). ♦ Dumnezeu e întruchipat ca un bătrân sfătos, căci numai bătrânii sunt plini de înțelepciune, cu fața albă și frumoasă, încadrată de o barbă tot așa de albă ca zăpada și de un păr bogat și căzând în plete pe spate, ca la bătrânii și cucernicii preoți. Deși bătrân, e totuși plin de vigoare și conduce treburile lumii ca și la începuturile ei (Olinescu, p.19). ♦ Dumnezeu zidi lumea în șapte zile, adică: în ziua de întâi făcu cerul și pământul; în ziua a doua, soarele, luna și stelele; în ziua a treia, raiul; în ziua a patra, marea; în ziua a cincea, toate viețuitoarele de pe pământ, din apă și din văzduh; în ziua

a șasea zidește Dumnezeu pe Adam și în ziua a șaptea-i dă suflet (Brill, I, p.36). ♦ Ce umbli să-mi spui tu mie, măi nepoate, că pământul ți rotund ca o hapuce și că se-nvârtește împrejurul soarelui? Să nu te iei după minciuni de aiestea, scorniti di prin cărți. Ascultă tu la mini, că-ți spun cum s-o făcut pământu; am auzit și eu multi ș-am văzut multi, că-s om bătrân amu, trecut di șaptizeci di ai. La începutul începutului era numa o apă pisti tăt, cât cuprindeai cu ochii. Umbla Dumnezeu pi apă mai dihai dicât pi uscat și di dormit, tot pi apă dormea. Și nu era nici zi, nici noapți. Și vietățile tăti pi apă trăie. Uită-ți tu și bagî di samă că tăți știu a nota. Ei di undi știu? Din moș strămoș. Amu, di la o vreme, după ci o mai îmbătrânit și Dumnezeu, a sâmțit că i cam frig la spati când doarme. Și s-o gândit să facă pământ. S-o băgat frumușel în apă, adică s-o scufundat, o scos o mână di lut, a făcut o turtiță ș-o întins-o așa, cât ar încăpe el pi dânsa. Pi urmă a vrut să-l mai mărească și di aceea a pus tăti vietățile să scoată pământ, să-l adăugească. Ș-o făcut mari di tăt, da netid ca-n palmă. Amu să vezi, pi semni că avea di gând să facă și oamini, pentru ca să nu-i vadă ce-s în împărăția lui din ceri, s-o gândit să facă pământului un acoperământ, așa, cam ca un ceun. Ș-o făcut ceriul șă la ceri iar o pus tăti gietățile să-l lucreză. Din tăti, numa cârtița a lucrat la pământ, da la ceri n-o vrut să lucreză, di aceea o șă blagoslovit-o Dumnezeu să trăiască numa-n pământ și, când s-o uita la ceri, să moară. Amu, dac-o făcut ceriu, o vrut să-l așază pi pământ, așa, bunioară, cum ai răsturna

ceaunu pi-un fund; când colo, pământul era mai mari. Ci să facă? Întreabă din unii, din alții și găsește pi arici c-un sfat bun, îi dă ariciu: „Apăi, Doamne, n-o dicât să-l strângi în pălmi, că, una, îl faci mai mic, ș-a doile, s-or faci dealuri șă văi ș-a ave pi unde să scurgi apa!” Bun! Amu, când s-așează iar ceriu, bagă di samă că pământul îi prea mic, Fuga Dumnezeu iar la arici: „Ci ma-mveți să fac, ariciule, că, ioti, amu-i pre mic?” „Amu? Tragi pi di margini cu mâna, da așa, mai cu șințări, să nu-l greșăști iar!” După ce o făcut aista, hai să pui ceriul. Da amu altă dananai. Era cam greu, că lua pământu apă. Nu s-o mai dus la arici, că l-o ajuns sângur capu ci să facă. Digrabă s-o dus ș-a catat patru pești mari și i-o pus la tuspatru cornurile pământului, ca să-l ții în spati. Dispri asta n-are cum fi altfel, că doar sâmțâm noi că, dacă dau peștii din coadă, să hurducă pământu. Da să întâmplă asta numa când sâmțâsc peștii c-ar să fii grozăvii mari, o pedeapsă de la Dumnezeu pi oamini, cum o fost cu potopu cel mare, că atunci să vezi ci s-o întâmplat. Dumnezeu dădusă peștii în sama unuia Sănioan. Când cu potopu, nu știu cum, s-o luat el cu zâua târgului ș-o uitat di pești, ș-așa s-a-necat unu. Dumnezeu o și prins di vesti ș-o strâgat la dânsu: „Sănioani, Sănioani, ia veză, ci-i acolo?” El, când o zărit că peștii nu-i nicăiri, s-o buimăcit ș-o tăhuit di cap ș-o început a striga: „Stâlp, stâlp!” „Apăi, – zice Dumnezeu –, stâlp să fii și să ții în spati ceriu și pământu, pintru că n-ăi băgat di samă!” Șă stâlp o rămas, că doar di aceea-i zăci Sinion Stâlnicu, cari țin ceriu și pământu. Da nici

Dumnezeu după aceea potop așa mari n-o mai dat. Când o văzut că-s ploili prea mari, o pus curcubăul să soarbă, apa di pin iazuri. Iaca, să știi di la mini, că dacă ti duci în coati și-n genunchi până und soarbi apa curcubău, din băiet ti faci copiliță. Da di el aproapi nu ti poți aprochie, că soarbi tari. O vacă a surori-mea Catinca, o văzut oamenii cu ochii cum o soghit-o. Șă... iaca, era să-mi uit vorba. După ci-o așazat Dumnezeu ceriu pi pământ și pământul pi pești, o catat să sî vâri înăutru, să vadă cumu-i. Theea! Era un pui di-ntunerice, di-ț scotei ochii cu degitili. O văzut Dumnezeu așa, n-o stat mult la gânduri. Ave două inele în degit, unu di aur și unu di argint; le-o scos pi amândouă, le-o blagoslovit șă le-o azvârlit pi ceri. Și din inelul cial di aur s-o făcut un băitan frumos, cari-Soarli, și din cial di argint, o fată bună. Șă li-o dat Dumnezeu lumină, să lumineze pământul. Și mergeu amândoi di mână cei doi frați și vorbeau di câti-s pi pământ. Amu, di undi pânî undi, îi vini Soarelui ciuca însurătorii. Răscolești el lumea tătă, doar o găsi o fată ca soră-sa di frumoasă. Ți-ai găsit să găscască! Dac-o văzut ș-o văzut că nu-i, își puni în gând să să cununi cu soră-sa. Da Dumnezeu, care li știe tăti demânântălu, i-o oblicit gândurile șă îndată i-o dispărțit. Apâi, ci spuneai tu că soarili îi mai mari dicât pământu? Undi să pominesti? Dacă-i di aur, tot îi greu. De aceea o dat Dumnezeu o teleagă di foc șă șasă părechi di ghiholi. Urcă cu celi șasă părechi până în crucea aniezi. Acolo dijugă șă după ci să hodinești oleacă, coboară la vali numai cu doi șă tot mai răpidi mergi

dicât la deal. Amu, după ci-o făcut Dumnezeu soarili, s-o gândit că nu-i potrigit să fii diobști tot lumină. Hai să facă zi și noapte. Și, ca să fii văstrată ziua cu noaptea, o luat un ghem de ață albă și unul cu neagră, să li răsucească și să facă numa unu, și dipi aciala să depini zăua și noaptea. La treaba asta a luat tot pă arici, ca pi unu ci-l ave mai credincios. Taman când depănau ii acolo, iaca treci o nuntă. Ariciu, ca băitan, dă, îi sfârâia inima să joaci o țără. Puni ghemili într-o coșarcă și fuga la nuntă. Di la o vreme, vedi Dumnezeu că vine numa un fir negru: „Măi, ci să fie?” Sî duci digrabă să vadă ci-i. Când colo, ghemurile încalciti și ariciu asudat tăt, vine di la nuntă. Era să-i deie o chelfăneală, da s-o gândit Dumnezeu și i-o zis: „Pentru ce neai făcut pozna aiasta, ti blagoslovesc să joci fără voia ta, oricând îi auzi cântând, că-i fi scărghit, că-i fi trudit, oricum îi fi!” Și așa o rămas. După aceea, n-o lăsat Dumnezeu pământu așa, că-i era drag tari și di asta i-o tot împodoghit. O făcut atâtea steli pi ceri, câti sufliti îs pi pământ; când chică o stea, să știi c-o murit un om. Și hăt, mai pi urmă, când o văzut că lumea s-o înrăit pre tari și-o văzut că nu-i poati primi în împărăția lui așa, și nici lui Scaraoschi nu să îndura să îi lesă, că era hojma în coandă cu el, s-o gândit să facă nouă ceruri și nouă pământuri până să curăți de-i ghi-nelea di păcat și mergi în împărăția lui Dumnezeu (Brill, I, p.130-133).

Apa cosmică

Origini

La început a fost apa, din care s-a născut Dumnezeu (Pamfile, 2002, p.48). ♦ La începutul începutului nimic nu era pe lume decât întuneric și o mare fără de margini. În mijlocul acestei mări s-a ridicat un vârtej de spumă, din care s-a născut Dumnezeu (Pamfile, 2002, p.48). ♦ Înainte de facerea lumii nu era pământ, soare, lună și stele, nici oameni și vietăți, ca în ziua de azi, ci numai o apă ori încotro te-ai fi întors și te-ai fi uitat. Iar deasupra acestei ape nemărginit de mare umblau încoace și încolo Dumnezeu și Dracul, unicele ființe pe atunci (Pamfile, 2002, p.48). ♦ Cică dintru început nu era pământ, soare, lună și stele, nici lumină, ca acum, ci, oriîncotro te-ai fi întors și te-ai fi uitat, era numai o apă tulbure, care plutea ca un nor încolo și-ncoace. Iar pe valurile acestei ape nemărginit de mare și adâncă umbla Dumnezeu și dracul, unicele ființe de pe timpul acela (Brill, I, p.143). ♦ Înainte de a se zidi pământul, cât vedeai cu ochii nu era decât apă și iar apă. Atunci s-au prins frați de cruce Dumnezeu cu Sf. Petru și cu Faraon, Scaraoschi, mai marele dracilor, și au făcut un zapis drept chezășie că nu au să se despartă niciodată. Și umblau așa câteștrei prin apa aceea, neavând deloc unde să se așeze (Pamfile, 2003, p.49). ♦

Chiar de la început era numai întunec și apă și Dumnezeu umbla cu o luntriță pe deasupra apei, iar în altă luntriță, cât pe colo, umbla Satana, adică diavolul (Brill, I, p.146). ♦ Scos din fundul mării celei mari sub chipul unui pumn de lut din care mai apoi a crescut cât nu-l poate cuprinde gândul, pământul nostru, ca o turtă de rotund, este înconjurat și astăzi de apa cea mare și plutește și astăzi cum va pluti în vecii vecilor deasupra acestei ape fără margini care se întinde și dincolo de poalele cerului. Atât de mare este apa și atât de mică este turtă pământului nostru față de cuprinsul apei, încât cu drept cuvânt se poate spune că pământul stă pe mare ca o frunză de stejar într-un țarc de fân (Pamfile, 2002, p.236).

Tradiții

Soarele asfințește în marea cea fără de sfârșit, care înconjoară lumea de jur-împrejur. Pe această mare soarele plutește cu luntrea, mergând spre răsărit, de unde iar începe să urce bolta cerească (Pamfile, 2001, p.41). ♦ Soarele, după ce apune, merge ca jumătate de noapte, până ajunge la casa mâne-sa, că are mamă, și mă-sa-i dă cămăși curate și-apoi se duce de se scaldă în mare și toată noaptea se spală de tot răul și de toate relele câte le vede, până iese curat. Soarele de aceea dimineața e roș, că iese din scaldătoare (Niculiță-Voronca, II, p.6). ♦ Dovadă de apa care se întinde dincolo de marginile pământului,

firește, nu se poate da, deoarece nimeni n-a ajuns până la marginea pământului ca să vadă și să poată spună și altora; dar că pământul plutește pe apă este faptul că, de îndată ce face omul o săpătură mai adâncă, îndată dă de apă, care izvorăște cu atâta mai multă putere, cu cât săpătura se apropie de fundul pământului (Pamfile, 2002, p.236). ♦ Pământul e înconjurat de apă, și deasupra noastră, și sub noi e tot apă (Niculiță-Voronca, I, p.113). ♦ Diavolul stă ferecat în mare, el neconținut își roade lanțurile și s-ar desface, dar covalii îl întăresc la loc. Lor li-a lăsat învățătură strămoșii lor că duminica, cum e să asfințească soarele sau chiar cum dă după-amiazăzi, să bată o dată degeaba cu ciocanul pe ilău și atunci lanțurile diavolului se fac din nou (Niculiță-Voronca, I, p.121).

Pământul

Origini

Creația lui Dumnezeu. *Dumnezeu a făcut pământul marți și nu l-a nimerit (Brill, I, p.141). ♦ Pământul plutește pe o apă (Pamfile, 2001, p.13). ♦ Pământul este așezat pe apă, apa pe foc și focul pe voia lui Dumnezeu (Brill, I, p.156). ♦ Dumnezeu a scuipat în palmă și din*

Suprins

S acerea lumii	5
Apa cosmică	10
Pământul	12
Miezul pământului	30
Căfelul pământului	30
Stâlpii pământului	31
Marginea pământului	45
Mărul roș	46
Mijlocul pământului, buricul pământului	47
Sorbul pământului	48
Lumea apelor	49
Apele terestre	49
La râu	52
Marea	69

Balta, lacul	72
Sorbul apelor	75
Apa sâmbetei	77
Podul	79
Munții, dealurile și văile	83
Considerații generale	83
Mina	91
S umea de sus	97
Cerul	98
Considerații generale	98
Inima cerului	105
Corțile	105
Stâlpii cerului	107
Cerurile	108
Geografia cerului	109
Soarele	110
Luna	116

Stelele	121
Văzduhul	127
Considerații generale	127
Vânturile	129
Ploaia	139
Piatra, grindina	148
Curcubeul	155